

ERZURUMLU

Ahmet Hulusi Seven

Doç. Dr. Cengiz Şengül

Hazırlayan:

Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL

Editör:

Yrd. Doç. Dr. Ömer YILAR

ERZURUMLU AHMET HULUSİ SEVEN

ISBN 978-605-364-903-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2014, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Ekim 2014, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül EROĞLU

Dizgi-Grafik Tasarım: Hilal Sultan COŞKUN

Kapak Tasarımı: Zafer LEHİMLER

Nota Yazımı: Cengiz ŞENGÜL

Eren LEHİMLER

Ozan GÜLÜM

Yiğit KARABULUT

Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Sti
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A
Yenimahalle/ANKARA
(0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi: Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet:www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

csengul@atauni.edu.tr

+90 (442) 2137013-250

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Giriş.....	1

1. BÖLÜM

AHMET HULUSİ SEVEN'İN HAYATI

A. Ailesi ve Eğitimi.....	3
B. Evliliği ve Çocukları.....	4
C. Ticari Hayatı.....	5

2. BÖLÜM

AHMET HULUSİ SEVEN'İN SANATI

A. Ahmet Hulusi Seven'i Sanata Yönlendiren Faktörler.....	9
B. Ahmet Hulusi Seven'in Şiirleri.....	15

3. BÖLÜM

SANAT DOSTLARININ AHMET HULUSİ SEVEN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

İhsan Coşkun Atılcan	23
Sebahattin Bulut	26
Mükerrem Kemertaş	27
Rasim Cinisli.....	27
Muharrem Akkuş	30
Arif Sağ	31
Mehmet Çalmaşur.....	33
Salih Turhan	34
Kenan Tuna	35
Mehmet Sabri Seven	36
İsmail Bingöl	39

4. BÖLÜM

AHMET HULUSİ SEVEN'İN KAYNAK KİŞİ VE DERLEYİCİ YÖNÜYLE TÜRK HALK MÜZİĞİNE KAZANDIRDIĞI TÜRKÜLER

A. Kırık Havalar.....	45
1. Al İşli Gey Al Eyle	47
2. Can Dedim Ki Can Diyesen (Getme Dayan)	49
3. Çıktım Tandır Başına.....	51
4. Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem	53
5. Erzurum'un Dağında	55
6. Kavurma Koydum Tasa	57
7. Nezaket Vaktinde Servi Bülendim (Billur Piyale).....	59
8. Oduncular Kısa Keser Odunu	61
9. Seher Vakti Sen Tarlaya Gidende (Süreyya)	63
10. Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver (Tatyan).....	66
11. Yayığımı Kurdum Düze.....	69
12. Yayla Suyu Yan Gider.....	71
13. Yüğü Yükleddim Kediye.....	73
B. Uzun Havalar.....	75
1. Aşam Anam Bu Dağların Kurdu Var.....	77
2. Aşkın Ezeli Aşıka İlham-ı Hüda'dır.....	79
3. Bala Sarhoş.....	81
4. Bir Melek Simadır Aklımı Alan.....	83
5. Bu Dağlar Kömürdendir	84
6. Huma Kuşu Yükseklerden Seslenir.....	86
7. İki Bülbül Figan Eder Bir Güle.....	89
8. Kara Gözler	91
9. Kömür Gözlüm Ne Gezersin Bu Bağda	92
KAYNAKÇA	93
EKLER.....	95
Ek 1: Fotoğraflarla Ahmet Hulusi Seven'in Hayatından Kesitler	95
Ek 2: Ahmet Hulusi Seven'in Almış Olduğu Ödüller	138
Ek 3: Yazılı Basında Ahmet Hulusi Seven ile İlgili Haberler	143
Ek 4: Ahmet Hulusi Seven'in Çıkardığı Plaklara Ait Fotoğraflar.....	149

ÖN SÖZ

Ahmet Hulusi Seven, gerek iş gerek sanat gerekse spor yaşamıyla büyük başarılar imza atmış Erzurum'un yetiştirdiği önemli simalardan birisidir. Bu çalışma, Seven'in özellikle Türk Halk Müziğine yaptığı katkıları ölümsüzleştirmek ve böylece önemli bir kültür elçisini dünyaya tanıtmak amacını taşımaktadır.

Seven'in derlediği; "Huma Kuşu Yükseklerden Seslenir, Bala Sarhoş, Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem, Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver" gibi eserler, kulaklarımızda hala çınlamaktadır. O'nun ünü ve bu türküleri seslendirişindeki orijinalliği, yalnızca Erzurum ile sınırlı değildir. Seven, sadece bir türkü icracısı değil aynı zamanda bir türkü öğreticisidir. Erzurum Halkevi'ndeki çalışmalarının yanı sıra 1954 yılında kurulan Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Turizm Derneği'nin kurucularından olması, onu Erzurum müzik tarihinde anılmaya değer kılmaktadır.

Giriş ve dört bölümden oluşan bu çalışmada, Türk Halk Müziğinin gelecek nesillere aktarımında önemli bir yere sahip olan kaynak kişi ve derleyici sorunu dile getirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, Ahmet Hulusi Seven ile yapılan görüşmeler sonucunda, kaynak kişi ve derleyen olarak halk müziği repertuarına kazandırdığı toplam 22 türkünün kimliği açıklanmıştır. Ayrıca burada yayımlanan 22 türkü, gerek sözleri, gerek müziği, gerek notaya alanı, gerekse kaynak kişi ve derleyeni bakımından bir karşılaştırmaya tabi tutulmuş, tüm çelişki ve değişiklikler gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle Ahmet Hulusi Seven'e, ilerlemiş yaşına ve sağlık sorunlarına rağmen, bize sabır göstererek yaptığı yardımlardan dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışma sırasında, önemli yardımlarını gördüğüm, Ahmet Hulusi Seven'in oğlu Mehmet Sabri Seven'e de teşekkürü bir borç bilirim.

Yetişmemde olduğu gibi bu çalışmamda da değerli emeklerini esirgemeyen ağabeyim Bayram Şengül'e minnettarım. Türkülerin notaya alınması ve notaların yazımı sırasında bana destek olan Araştırma Görevlileri; Eren Lehimler, Ozan Gülüm ve Yiğit Karabulut'a da teşekkür ederim. Kitabın kapak tasarımını titizlikle hazırlayan Zafer Lehimler'e ve bu çalışma ile ilgili görüşmelerimde bana yardımcı olan Salih Turhan'a, Gürsoy Babaoğlu'na, Muharrem Akkuş'a, Mükerrerem Kemertaş'a, Mehmet Çalmaşur'a ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Feyzi'ye şükranlarımı sunarım. Yrd. Doç. Dr. Ömer Yılar, her zaman olduğu gibi dostluğunu ve yardımlarını esirgemedi. Çalışmanın editörlüğünü üstlendiği gibi birçok sıkıntıda yanımda oldu, ona da minnet borçluyum.

Burada ismini sayamayacağım kadar çok insan bu çalışmanın tamamlanmasında destek oldular. Hepsine kalbi teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Cengiz ŞENGÜL

Erzurum-2014

GİRİŞ

Erzurum yöresine ait olan türküler, Türk Halk Müziği repertuvarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Erzurum yöresine ait bu eserlerin en renkli örneklerinin başında ise, “Tatyan” ve “Maya” olarak isimlendirilen türler gelmektedir. Yörede, melodik yapı olarak yaygın olan bu türe, kaynak kişi ve derleyen olarak hizmet veren önemli isimlerden birisi de Ahmet Hulusi Seven’dir.

Hulusi Seven’in sanat hayatı, ilkokul çağlarında evlerinde kiracı olarak bulunan Transit Dairesi Müdürü meşhur bestekâr Fehmi Tokay ile başlar. 1936 yılında Erzurum halkevi halk müziği kolu başkanı Faruk Kaleli ile halk müziği korosuna katılması ve ilerleyen süreçte Faruk Kaleli’nin vasıtasıyla Lala Paşa Camii İmamı Hacı Hafız Hamit Efendi ile tanışıp evindeki meşklere katılarak öğrendiği türküler Seven’in usta bir yorumcu olmasında önemli etkenlerdendir.

1947 yılında hocası Faruk Kaleli, Erzurum’un kurtuluşu için hazırladığı Ankara Radyo Programına rahatsızlanması sonucu, yerine Hulusi Seven’i koro şefi olarak görevlendirir. TRT Ankara Radyosunda koronun okuduğu eserlerin yanında Seven’in, Faruk Kaleli’nin önerisi ile solo olarak okuduğu; “Huma Kuşu”, “Nezakat Vaktinde Servü Bülendim” ve “Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver” adlı eserler, Muzaffer Sarısözen, Neriman Altındağ ve Tanburi Cemil Bey’den büyük övgü alır. Sarısözen’in, TRT Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Korosuna ses sanatçısı olarak katılma teklifini, Seven, babasının işleri nedeniyle kabul etmez ve koro ile beraber Erzurum’a döner.

1954 yılında kurucusu olarak da yer aldığı Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Turizm Derneği'nde, Seven'e, halk müziği koro şefliği görevi verilir. 1961 yılında kurulan TRT Erzurum Radyosunda, "Doğudan Sesler Korosu" ile başlayan yayın hayatı, Seven'i Erzurum dışında da şöhrete kavuşturur. Şefliğinin yanı sıra, solo olarak seslendirdiği türküler, özellikle de uzun havalar, onun diğer sanatçılar tarafından örnek alınan iyi bir yorumcu olmasını sağlar.

Ailenin tek erkek çocuğu olduğu için, babasının işlerini devralması sonucu, TRT Erzurum Radyosunun teklifini de geri çevirir. Erzurum'da başlayan başarılı ticari hayatı, onun 1974 yılında İstanbul'a göç etmesini zorunlu kılar. Seven, bu yıldan itibaren Erzurum'daki kültürel çalışmalarını noktalar fakat sanata olan sevgisi ve hizmetlerini İstanbul'da devam ettirir.

Ahmet Hulusi Seven'in, Türk Halk Müziğine katkıları elbette yalnızca icracılığıyla sınırlı değildir. Bunun yanı sıra Seven, Türk Halk Müziği repertuarına 9 uzun hava ve 13 kırık hava türünde olmak üzere toplam 22 de eser kazandırmıştır.

Bütün bu çalışmaların ve katkıların yanında Hulusi Seven'in Türk halkına bıraktığı 7 plak önemli bir mirastır. Bunlardan ilk ikisi, 1948 yılında İstanbul'da Columbia Plak Şirketi tarafından çıkarılmıştır. Bu plaklarda "Huma Kuşu" ve "Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver" isimli eserler yer almaktadır. Diğer beş plak ise 1968 yılında Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Turizm Derneği tarafından yapılmıştır. Bu plakların bir yüzünde bar ezgileri bir yüzünde ise Hulusi Seven'in okuduğu türküler yer almaktadır. Bu beş plakta yer alan türküler sırasıyla şunlardır: 1. Bir Melek Sima, 2. Oduncular, 3. Tatyay (Yandı Canım), 4. İki Bülbül Figan Eder Bir Güle, 5. Nezaket Vaktinde.

Seven'in, halk müziği yanında halk oyunları alanında da ulusal ve uluslararası birçok başarılı çalışması vardır. Bunlardan birisi de; 1949 yılında İtalya'nın Venedik şehrinde düzenlenen Uluslararası Halk Dansları Yarışmasına, Erzurum Halkevlerinde kurulmuş olan Erzurum Erkek Bar Ekibi'ne Türkiye'yi temsil görevi verilmesi ve Hulusi Seven'in de yer aldığı bu ekibin yarışmada dünya birinciliğini elde etmesidir.

Seven, halk müziği ve halk oyunları alanı yanı sıra, 1970'li yıllardan bu yana ulusal ve uluslararası ticaret alanında da Erzurumlu kimliğiyle öne çıkan kişiliklerden birisidir. İş adamı ve sanatçı kimliğinin yanı sıra, atlara ve atlı sporlara olan aşırı düşkünlüğü dostları tarafından yakinen bilinir. İhsan Coşkun Atılcan'ın ifade ettiği gibi "*soy ismiyle özdeşleşen*" Seven, çevresinde yoğun sevgi ve saygı gören önemli bir Erzurumlu şahsiyettir.

1. BÖLÜM

AHMET HULUSİ SEVEN'İN HAYATI

A. Ailesi ve Eğitimi

Dedesi Abdulselam Bey ve babaannesi Fehime Hanım'dır. Erzurum merkez doğumlu olan dede ve ninenin 1897 yılında İbrahim Ethem Seven adlı bir oğulları dünyaya gelir. Ahmet Hulusi Seven'in babası olan İbrahim Ethem, Erzurum merkezde Aşağı Mumcu Mahallesi, Morali sokakta dünyaya gelmiştir. Ahmet Hulusi Seven'in annesi, Bedriye Hanım, 1906 yılında Erzurum'un Sığırlı Köyünde doğmuştur. İbrahim Ethem Seven ile Bedriye Hanımın evliliği sonucu Azize, Ahmet Hulusi ve Mukaddes isminde üç çocukları dünyaya gelir.

İbrahim Ethem Seven'in evindeki bir Kur'an'ın iç kapağına not ettiğine göre; Ahmet Hulusi Seven, 13 Mart 1924 tarihinde Erzurum'da, Aşağı Mumcu Mahallesi, Morali sokak 14 numaralı evde dünyaya gelmiştir. Bu bilgiler ışığında, Erzurum'da köklü bir aile düzenine sahip olan Ahmet Hulusi Seven'in daha sonraki hayatında bu avantajı kullandığını söyleyebiliriz.

Ailesinin tek erkek çocuğu olan Hulusi Seven, çok küçük yaşlarda yoğun bir ilgi ile büyütülmüştür. Seven, 1931 yılında Çağlayan İlkokulu'na başlar. 1935 yılına kadar, ilk dört sınıfı ismi sonradan Kurtuluş olarak değiştirilen bu okulda okur. Beşinci sınıfı ise Gazipaşa İlkokulu'nda, öğretmeni Hafız Ömer Duygun'un sınıfında okuyarak mezun olur.

1936 yılında Erzurum Lisesi'nde başlayan ortaokul hayatı 1939 yılında yine Erzurum Lisesi'nin birinci sınıfında iken noktlanır. Ailenin tek erkek çocuğu olduğu için, babasının ona ihtiyacı vardır. O yıllarda babası İbrahim Ethem Seven, oldukça yoğun bir ticari hayata sahiptir. Seven'in babası İbrahim Ethem, taşımacılık işleriyle meşguldür. İş sebebiyle sürekli günlerce, haftalarca evden uzakta kalmak durumundadır. Erzurum'daki işlerini de takip edecek birine ihtiyacı vardır. Bu koşullarda Hulusi Seven'nin tahsil hayatına devam etmesi mümkün değildir. Başarılı bir öğrenci olmasına rağmen, daha sonra kendisi de yoğun iş yaşamı nedeniyle okula devam edememiş ve tahsil hayatı lise birinci sınıfla son bulmuştur.

Kendisiyle yaptığımız görüşmelerde, isimlerini sıklıkla vurguladığı için burada anma ihtiyacını duyduğumuz; Behice Önal, Akif Hoca, İbrahim Hakkı Önal ilkokuldaki hocalarının isimleridir.

Okul eğitiminin yanında küçük yaşlardan itibaren dini eğitim alan Hulusi Seven, Lala Paşa Camii İmamı Hacı Hafız Hamit Efendi'den hem dini bilgiler hem de dini musiki konusunda oldukça etkili bir feyiz alır. Bu dini eğitim, onun sanat yaşamına önemli katkılar sağlayacak, edindiği bu kültürel alt yapıyı farklı platformlara taşıyacaktır. Bu esinlenmenin asıl yönlendiricisi, o yıllarda Erzurum Halkevleri halk müziği kolu başkanı olan Hafız Faruk Kaleli'dir.

Seven, 1943 yılında askere gider. Kars'ta "sancak çavuşu" olarak o günün koşullarında dört yıl süren askerlik görevi 1947 yılında son bulur. Daha sonra evleneceği eşini burada tanır ve âşık olur.

B. Evliliği ve Çocukları

Ahmet Hulusi Seven, 1932 Erzurum merkez doğumlu Nevin Hanım ile askerde iken tanışır. Nevin Hanım, babasının görevi nedeniyle Kars'tadır. Nevin Hanımın babası Hayri Ertürk, o yıllarda, o zamanki adıyla "İnhisar" yani Tekel müdürüdür.

Seven, eşi Nevin Hanım ile tanışmalarını ve evlilikle sonuçlanan ilişkilerini şöyle anlatır: *"Ben 65 yıllık hayat arkadaşım Nevin Hanımı askerlik görevim sırasında Kars'ta tanıdım. Eşimin babası Hayri Ertürk görevi icabı (Tekel müdürü) Kars'ta görev yapmaktaydı. Eşim Nevin Hanım da o yıllarda Kars'ta ortaokulda okuyordu. Kayınpederim Erzurum'dan aynı mahallelerimiz ve akrabamız olduğu için ben askerlikte izin günlerimde Hayri Amcaların evine gidiyordum. Eşimi bu izin gidiş-gelişlerinde görüp kendisine vuruldum. Terhis olduktan kısa bir süre sonra da kendisi ile evlendim".*

Ahmet Hulusi Seven ve eşi Nevin Seven'in evliliğinden altı çocuk dünyaya gelmiştir. İlk çocukları Emine, 1951 Erzurum doğumlu, Erzurum Kız Lisesi mezunu, evli ve 2 çocuk annesidir.

İkinci çocukları İbrahim Ethem, 1955 Erzurum doğumlu, İstanbul Üniversitesi Maliye Muhasebe Yüksekokulu mezunu, evli 2 çocuk babasıdır. İstanbul'da Erzurum Derneği ve Vakfının kuruculuğunu ve uzun yıllar başkanlıklarını üstlenmiştir. 1999 yılının Temmuz ayında henüz 44 yaşındayken hayata veda etmiştir.

Üçüncü çocukları Zerrin, 1957 Erzurum doğumlu, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Edebiyat Öğretmenliği mezunu, evli ve 2 çocuk sahibidir.

Dördüncü çocukları Mehmet Sabri, 1959 Erzurum doğumlu olup Londra'da İşletme ve Pazarlama dalında lisans tahsilini yapmıştır. Evli ve 1 çocuk sahibidir.

Beşinci çocukları Semra, 1961 Erzurum doğumlu, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Edebiyat Öğretmenliği Bölümü mezunu, evli ve 1 çocuk sahibidir.

Altıncı çocukları Ahmet Sami, 1963 Erzurum doğumlu, İTÜ Konservatuari Temel Bilimler Bölümü mezunudur.

Görüleceği üzere; Ahmet Hulusi Seven, çocuklarının eğitimini son derece önemseyen, onları demokratik tutumla yetiştiren bir babadır. Hem ticari hayatla hem de modern eğitimle çocuklarını kaynaştırmış, onların çağdaş birer birey olmaları için çaba gösterirken, geleneksel değerlerden uzak tutmamış, onların aynı zamanda dini hassasiyetlere uygun davranmaları noktasında büyük çaba harcamıştır.

13 Aralık 2012 yılında hayat arkadaşı, eşi Nevin Hanım hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kendi ifadesi ile "65 yıllık hayat arkadaşı" Nevin Hanımı kaybetmenin üzüntüsü Hulusi Seven'in sağlık sorunlarını da tetiklemiştir.

C. Ticari Hayatı

Ahmet Hulusi Seven, henüz ilkokuldayken, babası İbrahim Ethem Seven'in yanında ticaret ile ilgilenmeye başlamıştır. Babası o zamanlar nakliye işiyle uğraşmaktadır. O yıllarda, devlet, posta-nakliye işlerini özel sektöre yaptırmaktaydı. Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu'nun posta-nakliye işlerini de babası İbrahim Ethem yapıyordu. Yaptığı işten dolayı da kendisine "Menzilci İbrahim Bey" denilirdi. Anadolu'da motorlu araçlar henüz yok denecek kadar az olduğu için,

ulaşımın çok büyük bir bölümü atlı vasıtalarla yapılmakta idi. Her mevsime uygun araçlar gerekirdi. Bu araçlara, “zanka”, kızak at arabası”, “fayton” gibi isimler verilirdi. Bu sebepten dolayı Seven ailesi, ahırlarında her zaman 70-80 civarında at bulundurlardı. Ayrıca nakliye yapılan yol güzergâhlarında belirli aralıklarla hanlar, ahırlar ve bu ahırlarda da yorulan atların değiştirilip dinlenmesi için her zaman dinlenmiş atlar bulundurulurdu.

Hulusi Seven, okuldan fırsat bulduğu zamanlar ve tatillerde babasının işlerine hep iştirak eder, işin inceliklerini öğrenmeye çalışırdı. Bundan dolayı “at” sevgisi, çocukluğundan itibaren onun içine işlemiştir. Seven, yaşamı boyunca farklı ticari etkinliklerde bulunsa da her zaman çiftliğinde onlarca at beslemiş ve farklı amaçlarla da olsa bir hobi olarak atlarla hep iç içe olmuştur.

Ahmet Hulusi Seven, çok sosyal ve araştırmacı bir kişiliği olduğu için, babasının yaptığı işlerin yanında değişik iş kollarına da ilgi göstermeye başlar. Bunlar arasında yol yapım müteahhitiği önemli bir yer tutar. Erzurum-Bingöl-Elazığ karayolunun yapımını üstlenen ve bitiren Seven, daha sonra canlı hayvan besiciliği ve peynir imalat işine başlar.

Erzurum'da 1960'lı yılların başında çok modern peynir imalat haneleri kuran Seven, Türkiye pazarının yanında Orta Doğu ülkelerine açılır. Yurtdışı pazarında gördüğü ihtiyaç üzerine Erzurum'dan Kuveyt'e kadar modern soğutucu araçlarla et ihracatı yapmaya başlar. Daha sonra yaptığı modern tesislerle diğer iş adamlarına örnek olacak profesyonel ihracat çalışmaları potansiyelini arttırarak devam eder. 1974 yılının Eylül ayında ise İstanbul'a göç eder.

İstanbul'un yanında, Türkiye'nin birçok ilinde (Erzurum, Ankara, Niğde, Van, Sivas, vs.) kurduğu üretim tesisleri ile kısa zamanda Türkiye'de gerek iç pazar gerekse ihracat alanında adından bahsettiren bir ticari kapasiteye sahip olan Hulusi Seven, birçok ticari ödül de almıştır.

Hulusi Seven, hac farizasını yerine getirdikten sonra ticari faaliyetlerinin yönetimini çocuklarına bırakmış olup, kendisi fiili olarak değil de danışman olarak işlerini çocuklarının idaresinde devam ettirmiştir. 1990 yılında İstanbul Samandıra'daki kendi çiftliğinde, “Samandıra Atlı Spor Kulübü” adında Türkiye Binicilik Federasyonuna bağlı, hiçbir rant beklentisi olmadan tamamen fahri ve spor amaçlı federe bir Atlıspor kulübü kurmuştur. Bu kulüp vesilesi ile hem çocukluğundan beri onda bir özlem ve yaşam tarzı olan at sevgisini yaşatmış, hem de kendi torunlarına, arkadaşlarının ve çevreden tüm tanıdıklarının çocuklarına at sevgisini

aşılamıştır. Bu kulüpte, Konkurhipik sporunu yapabilecek 50 adet de atı mevcuttur. Seven'in kurduğu bu amatör kulüpte yetişen lisanlı sporcular ki, bu sporcuların içinde kendi torunları da vardır, birçok başarıya imza atmışlardır. Bu başarılar içerisinde, bir adet Balkan Őampiyonluęu, defalarca Türkiye Őampiyonlukları, Cumhurbaşkanlık, Başbakanlık, TBMM ve Genelkurmay Başkanlığı Őampiyonluk kupaları, ayrıca birçok özel müsabaka Őampiyonlukları vardır.

2. BÖLÜM

AHMET HULUSİ SEVEN'İN SANATI

A. Ahmet Hulusi Seven'i Sanata Yönlendiren Faktörler

Ahmet Hulusi Seven, çok küçük yaşlarda yetiştiği kültürel ortamın da etkisiyle müziğe ilgi duymaya başlamıştır. Babası İbrahim Ethem Beyin özellikle meşk ortamlarında sıkça bulunması ve bu ortamlarda gazel ve türküler söylemesi, Hulusi Seven'i küçük yaşlarda etkilemiş ve bu sanata yönlendirmiştir. Gerek okul ortamında gerekse katıldığı meşk ortamlarında bu ilgi daha da derinleşmiş, sesinin güzelliği ve insanların beğenisinin etkisiyle Ahmet Hulusi Seven, Erzurum'da unutulmazlar arasına girmiştir.

Ahmet Hulusi Seven, kendisini sanata yönlendiren faktörleri ve gelişen süreci bizlere şu şekilde aktarmaktadır:

“İlkokul dönemimdeki öğretmenlerim ve evimizde kiracı olarak bulunan Transit Dairesi Müdürü meşhur bestekâr Fehmi Tokay Beyefendi'nin de sesimin güzelliğini fark etmeleriyle, ilkokul müsamerelerinde bana hep maya (uzun hava) ve türkü okuturlardı. Bu müsamerelerde aynı zamanda “bar” da oynardım. Hocalarımın ve Fehmi Tokay Beyin beni beğenmeleri ve benimle ayrıca musiki dalında uğraşı vermesi, beni daha iyi olma yolunda gayretlendirdi. Şöyle ki, her hafta sonu Fehmi Tokay Bey bana Klasik Türk Musikisi dersleri vermeye başladı. Hatta kendi bestelediklerinden çok güzel iki eseri de öğreterek okul müsameresinde bana okuttu. O çok güzel eserler şunlardı;

1. Gördümse seni ruhuma gir oy demedim ya.
2. Gelmedin bir kerreden mâda neden.

Bu müsamerelerdeki performansımın herkes tarafından beğenilip taltif edilmem benim musikiye olan sevgimi ve azmimi kamçladı. O tarihlerde Erzurum'un bazı evlerinde tertip edilen musiki meşk gecelerinde benden bahsedilerek çok yetenekli olduğum, ileride musikiye faydası dokunacak yetenekli bir kişi olacağım, oradaki kişiler tarafından rahmetli babam tebrik edilerek söylenmiş. Sabah kahvaltısında babamın bana sarılıp öperek bu olayı bir iftihar meselesi olarak görmesi, bütün hane halkına anlatması beni büsbütün musikiye ve folklorla yöneltti. Artık gece gündüz devamlı çalışıyordum”.

Seven, bütün bu beğenilerin ve müziğe olan ilgisinin etkisiyle, uygun zamanlarda meşk ortamlarında bulunmakla yetinmemiş, kurumsal anlamda da çalışmalar yürütmüştür. O'nun bu kurumsal faaliyetleri ilk olarak “Erzurum Halkevi”nde başlar. Seven, bu durumu kendi dilinden şöyle hikâye eder:

“İlkokulu bitirdiğimde bir pazartesi sabahı rahmetli Mesih İbrahim Hakkıoğlu ile birlikte kendisinin yakını olan Çağlayan İlkokulu Müdürü İbrahim Ünal'a gidip diplomamı aldık. Daha sonra ortaokula, kendisinin ve babamın çok yakın dostu rahmetli Sıtkı Dursunoğlu'nun odasına gittik. Rahmetli de beni okşayıp tebrik ederek, “artık faaliyetlerine burada devam edersin” dedi. Eniştem, velim olarak ortaokul (Erzurum Lisesi orta kısmı) 1C sınıfına kaydımı yaptırdı. Buradaki musiki hocam Şah İsmail Bey, benimle çok yakından ilgilendi ve çalışmalarına yeni başlayan (1936) Erzurum Halkevi'ne götürerek başkan rahmetli Murat Uraz'a benden çok sitayişle bahsetti. Devamında: “Hulusi sana emanet” dedi. Murat Uraz telefonu alarak: “Faruk Hocam (Faruk Kaleli), lütfen bana kadar gelir misin, dün seninle konuştuğumuz o genç çocuk şimdi yanımda” dedi. Biraz sonra kapı açıldı, rahmetli Faruk Kaleli ve rahmetli Reşad Budak birlikte içeriye girdiler. Ben ellerini öptüm, onlar da beni öperek “okulun yakın, derslerini ihmal etmemek kaydıyla buraya her zaman gelebilirsin” dediler. Tam çıkarlarken Faruk Kaleli: “Yarın akşam Hacı Hafız Hamit Efendi hocamlarla toplanıp meşk edeceğiz, sen de babanla birlikte gel, hocam seni de mutlaka görüp dinlemek istiyor” dedi. Ben eve gelip büyük bir heyecanla olanları babama anlattım. Babam, gitmeyi kabul etti. Ertesi akşam Hacı Hafız Hamit Efendilere gittik. Yatsı namazını müteakiben kısa bir sohbetten sonra evde enstrümanlar (ud, kanun, kemen, tef) çıkarıldı. Bir giriş taksiminden sonra meşk başladı. Meşk, dört saat devam etti. Çok keyif almış ve çok mutlu olmuştum. Meşk bittikten sonra Faruk Kaleli Hocam bana: “Hulusi, bak hocam senden müsamerede okuduğun

“Çıkar Yücelerden Haber Sorarım” uzun havasını, babanın İbrahimiye’sini ve Emrah’ın Müstezat’ını istiyor. Onların peşine de bağlantı olarak bir türkü oku” dedi. Ben de, Faruk Kaleli hocamın söylediklerini büyük bir iştihakla yerine getirdim. Son türkümü de bitirdikten sonra Hamit hocanın elini öptüm, oda beni öptü ve dua etti. “Haftaya bizim Ruhi Kobal’ı da al birlikte gelin” dedi.

Seven’in babasına ait olduğunu söylediği İbrahimiye’nin sözlerini merak ettik. Ezgisini hatırlamamakla birlikte aklında kaldığı kadarıyla sözlerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Razıyam her ne dilerse bana servü semenim

Tığı cevri ile set pare kılsa bedenim

Deme vuslatta bana hail olur pir hüsenim

Tak beni zülfün teline berdar eyle

Varayım, yalvarayım boynuma takıp kefenim

Amman Amman Amman

Hulusi Seven, bir yandan okul, bir yandan ticari faaliyetler ile uğraşırken onun müzik ortamına olan ilgisi de tutkuya dönüşmüştür. Kendi ağzından Erzurum Halkevi’nde geçirdiği bu ilk çabalar şöyle ifadesini bulmaktadır:

“Ben fırsat buldukça halkevine gidip hem bar hem de musiki çalışmaları yapıyordum. Halkevinde yapılan gecelere ve müsamerelere katılıyordum ayrıca hocamız Faruk Kaleli’nin Erzurum’un kurtuluşu için hazırladığı Ankara Radyo Programlarına da iştirak ediyordum. Faruk hocamın vefat ettiği yıl (22 Kasım 1947) yine Ankara için hazırladığı programın son provasını Halkevinde yapıyorduk. Faruk Kaleli, çok rahatsızlandı ve Sıtkı hocaya dedi ki: “Hocam ben durumumu iyi görmüyorum, hastaneye yatayım belki düzelirim”. Faruk Kaleli hoca bana dönerek: “Ben gelmezsem sen çocukları idare et, senin provanı yapmadık, sen radyo programında Huma Kuşu, Nezaket Vaktinde Servü Bülendim ve Tatyana (Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver) eserlerini mutlaka oku, diğerlerini de kendin seç” dedi. Ben de: “Hocam inşallah bir iki güne düzellersiniz yine birlikte gideriz” dedimse de O, “hayır oğlum ben kendimi beğenmiyorum, Hulusi oğlum, çocukları sana, seni de Allah’a emanet ediyorum” dedi. Bunun üzerine biz, Ankara’ya gittik. Orada provada bulunan Muzaffer Sarısözen, Neriman Altındağ, Tanburi Cemil Bey ve tüm yurttan sesler korosu Faruk hocanın durumuna çok üzüldüler. Ben, provanın bitiminde Sarısözen hocaya, Faruk hocamın tavsiyelerini ilettim ve mutlaka onun söylediği eserleri

okumak istediğimi, bunu bir vasiyet olarak algıladığımı ilettim. Bunun üzerine yanı-
mızda bulunan Tamburi Cemil Bey: “Hulusi evladım, senin hocan baban sayılır, ger-
çi bunlara müdriksin ama baba arzusu bir vasiyettir, ben de onun arzusunu yerine
getirmeni istiyorum” dedi. Ben, hocam Faruk Kaleli'nin tavsiye ettiği şekilde eserleri-
mi icra ettikten sonra özellikle “Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver”
adlı Tatyân çok beğenildi. Muzaffer Sarısözen, Neriman Altındağ ve Tanburi Cemil
Bey o kadar güzel övgüler dizdiler ki o günlerde hissettiğim gururu ve mutluluğu
hala hatırlarım. Hatta Tamburi Cemil Bey ve Sarısözen bana Ankara'da kalmamı,
sınavsız Ankara radyosuna beni alabileceklerini, Türkiye'de bir yıldız olabileceğimi
söylediler. Elbette bu benim için olanaksızdı. Çünkü ailemin tek erkek çocuğuydum
ve ekonomik olarak böyle bir şeye ihtiyacım olmamakla birlikte babama yardımcı
olmak zorundaydım.

12 Mart akşamı canlı yayınlanan radyo programı bütün Türkiye'de olduğu gibi
Erzurum'da da ilgiyle dinlendi ve çok beğenildi. 13 Mart 1947 sabahı her zaman
olduğu gibi Ulus'ta hemşerimiz Naim Çapçı'nın otelinde toplandık. Gecenin prog-
ramını çok beğenen hemşerilerimiz bizi üç gün daha bırakmadılar, evlerine davet
ettiler. Bizim ekip dışında Muzaffer Sarısözen, Neriman Hanım ve yine korodan bir
kaç kişi daha vardı. Erzurum Milletvekili Mesut Çankaya'nın evinden Sarısözen, Fa-
ruk Kaleli'yi arayarak o gece kendisiyle görüştü. Ertesi gün trenle Erzurum'a döndük.
İstasyonda bizi karşılamak için Halkevi ekiplerinden temsilciler vardı. Çok sıcak bir
karşılama töreni oldu.

Aradan aylar yıllar geçiyor, benim çalışmalarım çok hareketli ve verimli olarak
devam ediyordu. Gerek yurt içi gerekse yurt dışında birçok folklor festivallerine katı-
lıyorduk. Türk Milli Ekibi olarak katıldığımız bir festivalde de dünya birinciliği aldık.

Çok uzun yıllar aynı şekilde devam ettim. Ben, ailenin tek erkek evladı oldu-
ğumdan dolayı okulla birlikte babamın işlerine de yardımcı oluyordum. Ticaret se-
bebi ile diğer illere gittiğimde; o yöreye ait eserleri teybe alıyor, hafızama kaydedi-
yor, döndükten sonra da, Faruk hocamdan sonra benim çalıştırdığım talebelere bu
eserleri öğretip, birlikte meşk ediyorduk. Bu durum, askere gidene kadar devam etti.
Dönüşümden bir müddet sonra aynı çalışmalara devam ettim. Bu aralarda halkev-
lerinin durumu genelde bozulmuştu. Faaliyetlerimizi yürütemez olduk, tüm faaliyet
birimleri dağıldı. Halkevlerinin tadı tuzu kalmadı. Bu arada Muhtar Dursunoğlu,
İhsan Ergutay, Sebahattin Bulut ve ayrıca bizim bar ekibi mensupları ile birlikte,
Halk Oyunları Halk Türküleri isimli bir dernek kurmaya karar verdik ve kurduk
(09.12.1954). O tarihte, Erzurum Valisi olan Sayın Hilmi İncesulu'yu da derneğin

başkanı olarak seçip bizler kurucu üyeler olarak göreve başladık. Kurucu üyeler ve ilk yönetim kurulu olarak Hilmi İncesulu, Muhtar Dursunoğlu, Turan Bilgin, İhsan Ertugay, İhsan Taftalı, Sebahattin Bulut, Nimet Gezmiş, Nihat Demiryürek, Şeref Uludağ, İhsan Coşkun Atılcan ve Bahattin Merdal toplandık. Görev taksimi yaparak çok ciddi ve kararlı olarak faaliyetlerimize başladık. Dernek çalışmalarımız başarılı bir şekilde devam edip, halkın takdirlerini kazandı. Bu faaliyetlerimizi duyan, gören Erzurum halkı meraklı ve yetenekli çocuklarını getirerek başarılı olacağı bölümlere kaydını yaptırdı. Kısa zamanda dernek genç yeteneklerle dolup taşı. Ben, dernekte halk türküleri bölümünün hocalığını üstlendim. Belirttiğim üzere; Faruk Kaleli Hocam da sağlığında bu görevi üstlenmemi istemişti. İsmet Daniş, Klasik Koronun (Türk Sanat Müziği) başına geçti. Zaten bar çalışmaları üç kişi (Atılcan, Ertugay, Taftalı) tarafından yürütülüyor, bununla birlikte tüm arkadaşlarımız - hele bunların arasında Sebahattin Bulut - derneğin başarılı olabilmesi için büyük özveriyle çalışıyorlardı.

Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Derneğinin bugünkü durumuna gelmesindeki en büyük pay kardeşim Sebahattin Bulut'undur. Allah rahmet eylesin. Hepimiz akşam işten dönerken doğru derneğe koşardık ve gerekli çalışmaları yapardık. Benim ekibimde 15-20 enstrüman çalan, bir o kadar da okuyan pırl pırl sanatçılar vardı. Hiç unutmam bir 12 Mart kutlama gecesinde TRT Ankara Yurttan Sesler ekibi tam kadro gelmişlerdi. Ben ekibimle aynı gün bir program yaptım. Sarısözen ve ekibi bizim koroyu görünce şu ifadeyi kullandı: "Hulusi Bey, sizi bir daha tebrik ediyorum ve samimi olarak söylüyorum koronuz tüm elemanları ile birlikte bu konseri icra etmeye layık ve muktedirdir. Artık bundan sonra bizlere ihtiyaç duymazsınız. Zaten duyduğum kadarı ile radyonuz yakın zamanda yayına başlayacak, bundan sonra burada yetişen değerli saz ve seslerden bizler de yararlanacağız" dedi. Ben de bizim ekibe, Sarısözen'in bu müjdesini hemen ilettim. Biz bunları konuşurken Muhtar Ağabey ile İhsan Ertugay derneğe geldiler: "Hulusi, sana bir müjdemiz var, bugün Vali Bey'e TRT'den yakın bir arkadaşı, iki güne kadar teknisyenleri Erzurum'a gönderiyoruz, TMO Bölge Müdürlüğü binasında deneme yaptıktan sonra, bir kaç gün içinde yayına başlayabilirsiniz demiş". İki gün sonra teknisyenler geldiler, bütün ekipmanları ofis binasına bizlerin de yardımı ile monte ettiler. Tecrübe yayını da çok iyi sonuçlandı.

Böylece 1961 yılında Erzurum Radyosu benim yönetimim altında “Erzurum Doğudan Sesler Halk Türküleri Korosu” ismiyle ilk programını yayınladı. Artık öyle oldu ki günümüzün büyük bir kısmı radyo evinde geçiyor, haftada 3-4 gün yayın yapıyorduk. Ben o zamanlar gündüz ticari işlerimle uğraşılıyor, akşam olur olmaz da TRT’deki yayının provasını almak için derneğe koşup koromla birlikte gece yarılarna kadar çalışıyordum. Bu uzun yıllar böyle devam etti. Musiki ve ticari faaliyetlerimi birlikte yürütebiliyordum. Fakat ne zaman ki yurt dışı ile bağlantılı olarak ticaret yapmaya başladım, radyo ve koro çalışmalarına eskisi kadar zaman ayıramaz oldum. Çünkü işlerim sebebi ile zamanımın büyük kısmını yurt dışında geçiriyordum. Bu durumu Muhtar Ağabeyi ve İhsan Ergutay’a anlattım. Benim yerime koro şefliği-ne, Suat Işıklı’nın çok uygun olacağını yönetimdeki arkadaşlara da anlattım. Böylece diğer arkadaşların onayıyla da ben koro şefliğini Suat Işıklı’ya devrederek ayrıldım.

Suat Işıklı, çok güçlü bir musiki bilgisine sahip olduğu için koronun daha büyük başarılarına imza atmasını sağladı. Bundan sonra ben, işlerimin elverdiği ölçüde derneğe gider, bütün arkadaşlarla görüşürdüm. Dernek, benim evim gibiydi. Bir anda terk etmem mümkün değildi. Zamanla hayat, getirdiği meşguliyetler ile bizi ayırdı. Ama bu dernekte gençlerin bayrağı devralıp yürümelere bizi yeterince gururlandırmaktadır”.

Yukarıda bahsedildiği gibi, Ahmet Hulusi Seven, sanata olan sevgisini, küçük yaşlardan itibaren girdiği sanat camiasını, Halkevleriyle tanışması ve Halkevlerinin kapatılması sonrasında kurucuları arasında olduğu Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Turizm Derneği’nde halk müziği korosunun kurulmasını ve bu koronun TRT Erzurum Radyosu Türk Halk Müziği Korosu görevini üstlenmesini bizlere kısaca izah etmiştir. Burada bizim de kısaca Seven ile ilgili ifade edeceğimiz şudur ki; kendisi Faruk Kaleli’nin Erzurum Halkevlerinde kurmuş olduğu halk müziği korosunu hocasının vasiyetiyle devralmış, Halk Oyunları Derneği ve TRT bünyesinde devam eden koroya şeflik yapmış önemli bir müzik adamıdır.

Bütün bu çalışmaların ve katkıların yanında Hulusi Seven’in Türk halkına bıraktığı 7 plak önemli bir mirastır. Bunlardan ilk ikisi, 1948 yılında İstanbul’da Columbia Plak Şirketi tarafından çıkarılmıştır. Bu plaklarda “Huma Kuşu” ve “Yandı Canım Tende Ey Ruh-i Revanım Bir Su Ver” isimli eserler yer almaktadır. Diğer beş plak ise 1968 yılında Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Derneği tarafından yapılmıştır. Bu plakların bir yüzünde bar ezgileri bir yüzünde ise Hulusi Seven’in okuduğu türküler yer almaktadır. Bu beş plakta yer alan türküler, sırasıyla şunlardır: 1. Bir Melek Sima, 2. Oduncular, 3. Tatyana (Yandı Canım), 4. İki Bülbül Figan Eder Bir Güle, 5. Nezaket Vaktinde.

B. Ahmet Hulusi Seven'in Şiirleri

Ahmet Hulusi Seven, müzik yaşamının yanında zaman zaman şiirler de yazmıştır. Bugüne kadar hiçbir yerde yayımlanmayan bu şiirleri anmadan geçemedik. Özellikle Erzurum'dan ayrı kaldığı zamanlarda yazdığı bu şiirleri yazılış tarihine göre aşağıda sıraladık.

Erzurum ve Erzurumlulara (09.04.1974)

Çocuklukta Türbede
Kar çiçeğin yemiştin,
Ordan sana bakınca
Bir dünyasın demiştin
◆
Dedimse tarih açık
Baksın seni bilmeyen
Şu an Aziziyede
O dünya bile küçük
◆
Her tarafın tabyaydı
Biz hep orada büyüdük
Bazen büyük bir şehir
Bazen küçük bir köydük
◆
Bazen leppik oynardık
Kaynaşırdık kardeşçe
Bazen köpürür coşar
Döğüşürdük Dadaşça
◆
Çok sürmezdi kinimiz
Çünkü kanlar hep aynı
Şimdi kalmadı neden
O Erzurumlu hani

Her geçen gn artıyor
Erzurum kokun tende
Hasreti alev alev
Yanıyor sine bende

◆

Nasıl koparım senden
Ab'ı tufan didemde
Yaşayamam dnecek
midi bitse bende.

Sahte Dostlar (02.11.1975)

Haysiyetten fukara
Vefadan bihaberler
Karakter mflisleri
Her gn bhtan ederler

◆

Aşğılık duygusu
Kıskançlık kin ve kapris
Hissi dođdu ruhlarda
Oldular birer artist

◆

Tkendiler böylece
lemin nazarında
Deđerleri sır oldu
İnsanlık pazarında